

MICHAEL CALVIN

NAFTALI SCHIFF

Miracolul de la Auschwitz

Băieții evadați din infern

CORINT
ISTORIE

Cuprins

<i>Hartă</i>	10
Introducere – <i>Caracterul sacru al amintirii</i>	13
Prolog – <i>Prevestirea morții</i>	27
Capitolul 1 – <i>Așa cum erau</i>	43
Capitolul 2 – <i>Marea trădare</i>	60
Capitolul 3 – <i>Călătorii spre iad</i>	78
Capitolul 4 – <i>Valea Lacrimilor</i>	93
Capitolul 5 – <i>Arta supraviețuirii</i>	113
Capitolul 6 – <i>Șaizeci de ani mai târziu</i>	128
Capitolul 7 – <i>Prima lovitură</i>	149
Capitolul 8 – <i>Terenul de fotbal</i>	163
Capitolul 9 – <i>Revolta</i>	177
Capitolul 10 – <i>Miracolul</i>	190
Capitolul 11 – <i>Mărșăluiește sau mori</i>	206
Capitolul 12 – <i>Liberi</i>	223
Capitolul 13 – <i>A doua șansă</i>	238

Capitolul 14 – <i>Banalitatea răului</i>	254
Capitolul 15 – <i>Reflecții</i>	270
Postfață – <i>Lucrurile pe care le purtăm cu noi</i>	287
<i>Mulțumiri</i>	295
<i>Mulțumiri pentru imagini</i>	298

Capitolul 5

Arta supraviețuirii

Dugo Leitner era afundat până la genunchi în excremente umane. Se simțea cum nu se poate mai fericit, deoarece, fiind unul dintre cei 20 de tineri selectați pentru *Scheisskommando*, echipa de la canalizare, avea ocazia să dovedească faptul că putea face față chiar și celor mai degradante munci. În comparație cu pericolele inactivității forțate, îndurate de majoritatea tinerilor adolescenți unguri, merita să-și asume riscul de a contracta dizenterie.

În fiecare dimineață, Dugo curăța conținutul latrinelor, mătura fecalele în găleți, iar apoi acestea erau cărate de acolo cu cărucioare la care erau înjuțați băieții. Într-o anumită zi, după ce își depuseseră încărcătura urât mirositoare în șanțurile dintre crematoriile IV și V, au devenit conștienți de un cumplit sentiment de responsabilitate.

Dugo a văzut câteva sute de oameni așteptând în fața camerei de gazare să li se facă loc ca să moară. Era îngrozitor, mai dureros decât orice altă grozăvie prin care fusese nevoit să treacă. Se simțea străpuns de privirile lor pustiite. „Ei știu ce urmează”, și-a spus el. „Și noi știm.” Simetria emoțională dintre ei era tulburătoare, imposibil de uitat.

Băieții din echipa de la canalizare stăteau cu capetele plecate, ca și cum ar fi simțit greutatea indignării istorice pe

umerii lor. Au ridicat brusc capetele la apelul supraveghetorului lor, un deținut evreu ceh pe nume Silberman, cunoscut drept *Scheissmeister*. Își datora viața agerimii sale și faptului că sesiza repede ce se aștepta de la el, dar își punea principiile morale pe primul plan. Li s-a adresat tinerilor direct:

— Nici chiar în iadul în care ne aflăm, nu trebuie să uităm ce am învățat. Și aici trebuie să continuăm să studiem cât de mult putem. Într-o zi, în curând, acest iad va lua sfârșit. Nu știm care dintre noi va supraviețui, așa că trebuie să facem bine și să ieșim de aici ca niște ființe umane.

I-a îndemnat să cânte tare și cu pasiune. Reacția a fost remarcabilă. Vocile băieților erau puternice, încărcate de emoție. Chiar și cei din *Sonderkommando* – deținuții care își dăduseră la schimb omenia pentru o supraviețuire temporară în câmpul morții și erau obligați să comită zilnic acțiuni cumplite – au fost profund mișcați.

Din punct de vedere emoțional, era un *mikveh*, un ritual de îmbăiere și curățare care aducea și purificare spirituală. Pornirile copilărești ale lui Dugo dispăruseră. A considerat cântecul o expresie a credinței într-un moment de maximă îndoială. Îi plăcea în general să cânte, pentru că aceasta era o expresie a ceea ce reprezenta el și a locului de unde provenea, dar niciodată nu îi plăcuse să cânte mai mult ca atunci. Cânta pentru că era evreu.

Ultimele urme de inocență îi fuseseră literalmente smulse, când s-a trezit lovit dintr-o parte de un băiat țigan – „un copil de 10 ani”, după cum afirma „veteranul” de 14 ani, vizibil jignit și rănit în orgoliu. Acesta îl lovide în cap și se luptase cu el ca să-i fure pantofii. Dugo îl respinse și apoi zgâriase adânc tălpile încălțărilor, ca să nu mai fie atât de râvnite. Și-a promis în gând că nu-și va mai permite niciodată să fie atât de vulnerabil. A înțeles că la Auschwitz-Birkenau domnea legea junglei.

Tatăl și fratele lui fuseseră luați din Lagărul D, lagărul bărbaților, și duși la Buchenwald ca muncitori-sclavi pentru industria de armament. Cei doi se certaseră tot timpul înainte de transport, dar primul gând al lui Meir Leitner a fost să-și hrănească fiul mai mare, în detrimentul său. Acestea erau contradicțiile iubirii și ale pierderii.

Dugo s-a lăsat copleșit de o formă de doliu. Avea conversații imaginare cu tatăl lui. „De ce meriți această suferință?” îl întreba el. „Ești un om atât de drept. Te-ai născut în 1905 și ai fost mereu recrutat. Ai fost trimis departe de noi, ca să muncești și să lupți în Ucraina. De ce? De ce tu?”

În lumea reală, odată ce Meir a fost mânat pe poarta de intrare în Buchenwald, sub inscripția batjocoritoare „*Jedem das Seine*” („Fiecăruia ce i se cuvine”), a rămas la mila sorții. Rata mortalității în lagăr era de aproximativ 25%; printr-o ironie crudă, Meir a murit chiar înainte ca deținuții să fie forțați să participe la marșul morții din 8 aprilie 1945, cu trei zile înainte de sosirea americanilor. Fratele lui Dugo, Shmuel, era grav bolnav de tifos când a fost eliberat, dar s-a însănătoșit și s-a refăcut.

Avigdor Neumann, care reușise și el să se strecoare în *Scheisskommando*, suferea de aceeași durere. La mijlocul lunii iunie, la aproximativ trei săptămâni după ce se mutase în Lagărul D împreună cu tatăl și cu fratele lui mai mare, barăcile lor au fost închise. Această așa-numită *Blocksperr*e era de rău augur, deoarece indica o schimbare iminentă pe scară largă.

În Bavaria se înființa un nou lagăr-satelit, Kaufering. Era nevoie de muncă forțată pentru a construi trei buncăre subterane uriașe pentru fabricile de avioane de vânătoare, care deveniseră vulnerabile în fața bombardamentelor Aliaților. Menachem Neumann și fiul său mai mare s-au aflat în locul nepotrivit, la momentul nepotrivit.

Au fost trimiși la Varșovia, apoi la Dachau și, în final, la Kaufering, unde buncărele, cu o lungime de până la 400 de metri și cu cinci niveluri, erau protejate de un strat de pietriș gros de 10 metri și de un acoperiș de beton cu o grosime de trei metri. Deținuții au fost obligați să construiască și apoi să îngroape parțial barăcile în care dormeau pe paie. Acoperișurile lor, făcute din pământ, erau poroase, iar podelele erau străbătute în lung și în lat de șobolani.

Munca era deosebit de grea, căci implica și construcția terasamentelor feroviare; aproximativ jumătate din cei 30 000 de muncitori-sclavi au murit de foame, de boli, de epuizare sau în urma unor execuții sumare. Tatăl și fratele lui Avigdor nu au supraviețuit.

Avigdor a fost dus la tatuat la scurt timp după ce au părăsit Auschwitz-ul. Nu mai avea nume: era B14665. Se simțea umilit, lipsit de importanță ca un fir de praf.

Majoritatea tinerilor adolescenți unguri au fost ținuți în carantină între șase și opt săptămâni, într-o baracă de izolare din Lagărul A, unde erau examinați zilnic de unul dintre cei trei medici – Josef Mengele, Heinz Thilo și Berthold Epstein. Mengele nu avea nevoie de prezentare; Thilo, un ginecolog SS, era extrem de antipatic.

Participant entuziast la selecții, el numea lagărul „anusul lumii”. A fost implicat în lichidarea lagărului familial Theresienstadt* în 10–11 iulie 1944, când aproximativ 7 000 de evrei au fost uciși în camerele de gazare, iar în cele din urmă s-a sinucis în închisoare, în timp ce aștepta procesul.

* În cehă, Terezín – ghetou și lagăr nazist de tranzit și propagandă, situat în actuala Republică Cehă, la nord de Praga, unde familiile deportaților erau inițial neseperate (n. red.).

În schimb, Epstein era apreciat și se bucura de încrederea tinerilor, în ciuda rolului care îi fusese impus, și anume de asistent al lui Mengele. Născut într-o familie evreiască din Cehoslovacia, fugise în Norvegia în 1940, unde devenise unul dintre puținii refugiați acceptați în profesia medicală. A lucrat ca pediatru până la invazia germană din aprilie 1942.

Arestat și deportat pe cargoul SS *Donau* în noiembrie 1942, a fost dus la muncă în Auschwitz, unde soția sa, Ottilie, și alți membri ai familiei au fost uciși. În ciuda eforturilor prințului Carl al Suediei și Norvegiei de a-l elibera din serviciu, a rămas în funcție până când Armata Roșie a eliberat lagărul, după care a tratat supraviețuitorii și a intrat în Corpul 1 Armată ceh.

Până la începutul lunii august, majoritatea tinerilor au fost transferați în Lagărul E, fostul lagăr al țiganilor, cel mai apropiat de camerele de gazare. Asta se întâmpla la câteva zile după ce foștii ocupanți, aproximativ 4 200 de bărbați, femei și copii romi și sinti, au fost încărcăți în camioane și trimiși la moarte. Ca de obicei, tinerii au aflat despre exterminarea lor iminentă din auzite. Unul dintre ei, Ze'ev Schick, ținea evidența ca parte a unei munci de birou atribuite de un deținut comunist german binevoitor pe nume Max, care administra depozitul de haine.

Condițiile erau îngrozitoare. Încălzirea era asigurată de două sobe de tablă, conectate printr-un canal de cărămidă care traversa podeaua umedă de lut. Blocurile erau slab iluminate și insuficient ventilate, astfel încât mirosurile neplăcute persistau. Acoperișurile erau găurite. Două butoaie de la ușa din spate serveau drept toalete. Insectele proliferau, iar păduchii mișunau peste tot, provocând scabie.

Adolescenții proaspăt bărbierți și tunși chilug – Dugo spunea că „SS-ul ne-a urățit” –, la care se adăugau supraviețuitorii

vlăguți și îmbătrâniți prematur ai ghetoului recent lichidat din Łódź, Polonia, se aflau într-un fel de purgatoriu. Nu erau obligați să muncească, la fel ca bărbații adulți, dar știau că șansele lor de supraviețuire depindeau probabil de utilitatea dovedită celor care îi țineau acolo.

Zvonurile circulau neîncetat. Unul dintre acestea sugera că erau ținuți în viață pentru un eventual schimb de prizonieri într-o țară neutră. Un altul spunea că erau păstrați pentru a lucra într-o așa-zisă „școală de constructori”. Tinerii le cereau sfatul deținuților veterani pe care îi întâlneau. Un membru din *Sonderkommando*, considerat evreu belgian, le-a prezis că „zilele lor se apropiau de sfârșit”. I-a avertizat:

— Dacă va continua așa, nu vor mai rămâne evrei în Europa.

În aceste condiții, slujba lui Dugo și Avigdor la *Scheisskommando* era invidiată, datorită avantajului – ce e drept, murdar – pe care îl prezenta, și anume că le salva viața. Era considerată prin consens unanim una dintre cele mai bune slujbe din lagăr, în ciuda efectelor secundare care variau de la diaree și vărsături la constipație. Tinerii făceau chiar glume copilărești pe această temă. Un scaun deosebit de subțire în latrine era numit *matzah*, pască, pâinea nedospită care constituia un element de bază al bucătăriei evreiești.

Rațiile lor zilnice erau sărace, constând din 250 de grame de pâine veche de două zile, o bucată mică de brânză sau de cârnăț, o băutură asemănătoare ceaiului dimineața și un litru de supă la prânz.

Tinerii se înghesuiau să ocupe poziții avantajoase, încercând să ajungă la supa mai groasă de pe fundul oalei. Frații Kleinman făceau cu rândul lingând castroanele unul altuia.

Scheisskommando-ul avea sarcina de a curăța de buruieni zona din jurul gardurilor electrificate și de a întreține peluzele

din fața birourilor administrative, dar în zona din jurul bucătăriilor obțineau cele mai mari avantaje, pentru că erau înhămați la cărucioarele de gunoi. Scotociau în pubele căutând coji de cartofi și alte resturi mici de mâncare aruncate.

Yaakov Yosef Weiss, recrutat mai târziu în grup, a fost deosebit de încântat când a descoperit două frunze de varză. Le-a supt cu grijă, după care le-a împărțit cu prietenii din orașul său natal. Grupul lor neoficial de autoajutorare se baza pe credința lor. Unul dintre ei schimbase o bucată de pâine pentru o cărticică de rugăciuni găsită de *Kommando*-ul „Canada”, care scotocea printre lucrurile aruncate de deținuți. Tinerii adolescenți citeau cu voce tare pasaje din ea pentru a le trece timpul mai ușor și pentru a-și reînnoi credința.

S-au organizat în grupuri de câte 10 ca să se poată ruga în *minyan*, cvorumul religios. Această devoțiune comunitară, uneori respectată în tăcere în timp ce stăteau împreună la apelul de dimineață, a contribuit la formarea coeziunii într-o comunitate în evoluție rapidă. Atitudinea lor unită era considerată o amenințare directă de către naziștii mai înverșunați, care respingeau toate principiile morale și religioase.

S-au format și alte grupuri de sprijin, implicând din ce în ce mai mult străini care, mai înainte, erau detașați. Conștientizarea faptului că nimeni nu le va purta de grijă în afară de ei înșiși a dus la strângerea legăturilor și a accentuat importanța normelor comportamentale. Treptat, a început să se contureze un cod moral și s-a născut un sentiment de fraternitate.

Tinerii din Łódź, supraviețuitori ai celor 80 000 de deportați din oraș, i-au învățat pe colegii lor unguri cum să acționeze împreună ca să se încălzească noaptea în barăci, dar mai ales în orele friguroase ale dimineții, petrecute în așteptarea finalizării formalităților de numărare din *Appelplatz*, careul de apel.

La comanda „faceți un încălzitor”, se adunau în cercuri strânse. Cei din cercurile exterioare se împingeau spre interior, transferând căldura corpului lor celor din mijloc. După un timp și în urma unei alte comenzi „faceți un încălzitor” rostite de cineva de la periferia grupului, rolurile se inversau. Toată lumea beneficia de această coeziune comunitară. Era o teorie simplă, altruistă, testată în condiții de adversitate.

Cu toate aceste considerații bine gândite, nou-veniților nu li se putea ascunde adevărul, oricât de dureros ar fi fost acesta. Era firesc să spere, împotriva oricărei gândiri logice, că o rudă dispărută va fi găsită, dar exista și o obligație morală de a li se explica soarta celor de care fuseseră despărțiți în timpul selecției.

Tinerii considerau că era mult mai bine ca flăcările și ceața provocate de oameni să le fie explicate de cineva care trecuse recent prin durerea unei pierderi similare, decât să audă descrierile teatrale ale deținuților veterani despre părinții, despre frații și surorile care părăsiseră această lume sub forma unor particule de cenușă.

Yosef Zalman Kleinman își amintea că stătea lângă gard, în prima lui zi în lagăr, și îl asculta pe un deținut veteran care vorbea cu doi nou-veniți.

— Vedeți coșurile acelea de fum? le-a arătat el. Le vedeți? Nu e o fabrică. Nu e o brutărie. Acolo sunt arse familiile voastre, copiii voștri.

Yosef a fost profund șocat de această lipsă de sensibilitate și compasiune și și-a spus în sinea lui: „Cum poate vorbi așa?” Însă, în decurs de câteva săptămâni, a înțeles. Auzise multe, foarte multe asemenea conversații. Ele făceau parte din ritualul de trecere al deținuților.

Fiecare își recunoștea propriul adevăr. Când exterminarea celor din ghetoul din Łódź era în plină desfășurare, Yosef

a observat că fumul din coșuri devenise deosebit de alb. Din punct de vedere științific, acest lucru indica un conținut ridicat de umiditate în ceea ce era ars, dar el nu se îndoia că motivul consta în faptul că victimele se aflau pe punctul de a muri de foame.

Anumite principii nu se negociau. Furtul de la tovarășii de detenție era considerat de neconceput, deși furtul de la gardieni era binevenit. Există o înțelegere tacită că, atât timp cât nu te puneai în pericol, aveai datoria să-ți ajuți semenii. Denunțarea altora în folos personal nu era în niciun caz tolerată.

Deținuții cu caractere mai puternice, precum Yaakov Yosef Weiss, care spuneau cu un eufemism remarcabil că „totul era cam vraiste”, acționau ca protectori împotriva celor care îi prădau pe băieții mai slabi. Mâncarea stabila agenda. Pâinea era cea mai prețioasă posesiune a unui tânăr. Rațiile erau împărțite fără discuție în mod egal, chiar dacă proveneau dintr-o sursă externă, de pildă, de la echipa de la canalizare.

Există o ierarhie a trădării care îi implica pe așa-numiții *Funktionshäftlinge*, funcționari deținuți, recrutați de SS ca să mențină ordinea și disciplina. *Lagerälteste*, șeful lagărului, se afla în fruntea a ceea ce era literalmente un lanț trofic. El îi controla pe *Blockälteste*, șefii blocurilor, care supravegheau barăcile individuale. *Kapos* îi păzeau pe deținuți la muncă.

Acești funcționari erau inițial infractori germani și austrieci, iar pe măsură ce lagărul s-a extins, deținuții politici au primit sarcini de supraveghere. În cele din urmă, au fost angajați și reprezentanți ai altor naționalități; recruții ucraineni erau deosebit de temuți, dar unii colaboratori evrei se dovedeau a fi la fel de cruzi. Ei controlau toate aspectele vieții cotidiene a tinerilor, repartizau detașamentele de muncă și supravegheau distribuirea rațiilor. Aveau planuri secrete cu gardienii corupți

și cu favoriții lor personali, dar știau că bunăstarea proprie depindea de satisfacția binefăcătorilor lor din SS.

Toate acestea duceau la manifestări de violență extremă, menite să demonstreze devotamentul lor față de slujba pe care o aveau. Un evreu polonez care îndeplinea funcția de *Blockälteste* a devenit cunoscut pentru că îi bătea pe tineri pentru cea mai mică abatere. Un băiat, Meir Ackerman, nu a putut să stea jos timp de două săptămâni, după ce a primit 25 de lovituri. În cele din urmă, și-a pierdut vederea la un ochi din cauza bătăilor regulate.

Cercetătoarea Esther Farbstein a documentat pentru posteritate relatarea lui Yosef Zalman Kleinman referitoare la o astfel de agresiune:

Germanul i-a ordonat băiatului să se aplece și a început să-l biciuiască. Eram câțiva băieți în jur, la fel de curioși ca mine, și am început să numărăm loviturile. Băiatul nu gemea și nu plângea. Era uimitor.

Am numărat 20. Am numărat 25. Am numărat 30. Băiatul tot nu scotea niciun sunet. Era uluitor. Nu mai văzusem niciodată așa ceva. Lipsa lui de reacție l-a înfuriat din ce în ce mai mult pe cel care îl bătea, până când, după a 40-a lovitură, l-a întors pe podea și a continuat să-l biciuiască peste față și peste picioare.

Băiatul nu a scos un sunet. Abia după cea de-a 50-a lovitură, furtunul de cauciuc a încetat să se mai răsucescă în aer. Călăul a ieșit din baracă și noi l-am ajutat pe băiat să se ridice de pe podea. Îmi vine greu și acum să uit urma roșie de pe fruntea lui. L-am întrebat:

— Ce ai făcut? De ce te-a biciuit?

— A meritat, a răspuns tânărul. Le-am adus prietenilor mei câteva cărți de rugăciuni ca să se roage.

L-am ajutat să se urce în patul lui, iar câțiva băieți l-au tratat ca să-i aline durerile. Nimeni nu a rămas indiferent la acea scenă.

Tinerii erau supuși ocazional unui sport sângeros, în sensul propriu al cuvântului, fiind obligați să se lovească între ei până când unul ceda. Era degradant și periculos, dar justificat în ochii torționarilor lor, deoarece consolida echilibrul de putere în cadrul blocului. „Luptele” dovedeau că funcționarii aveau puterea de a face orice doreau, indiferent de convențiile decenței.

Mordechai Eldar, un tânăr voinic, perspicace și înzestrat cu un spirit de observație înnăscut, a remarcat un alt element sinistru al exploatării în barăcile sale. Era vorba despre un *kapo* ucrainean, care supraveghea echipele de muncă de la fabrica locală de cherestea, unde își câștigase o faimă tristă pentru că insista ca deținuții să păstreze tăcerea în timp ce lucrau. Lovea cu un baston greu pe orice om pe care îl vedea vorbind cu un vecin.

Noaptea, se întorcea în barăci, unde lua copii la el în pat. Băieții beneficiau de un tratament preferențial și de rații suplimentare, până când nu-i mai erau de folos. Apoi erau uciși în mod discret, ca să nu rămână martori ai perversiunii *kapo*-ului.

În lagăr era cât se poate de ușor să îți se piardă urma. Chiar dacă absențele erau evidente, erau repede date uitării. Amploarea crimelor în masă, numărul mare de persoane implicate în industrializarea morții erau copleșitoare. La 30 august, de exemplu, din *Sonderkommando*-ul care ardea cadavre în crematorii făceau parte 874 de deținuți. Alți aproximativ 400 erau folosiți pentru a arde cadavre în gropi exterioare. Și toți lucrau fără oprire.

Însă Mordechai nu era dispus să uite și a jurat că nu va ierta niciodată. Doi dintre băieții exploatați cu atâta nonșalanță, obscenitate și inumanitate de către *kapo*, proveneau din orașul său natal, Câmpulung la Tisa. Unul din ei împărțise cu el o bucată din pâinea lui suplimentară, înainte de a fi eliminat. Mordechai era măcinat de furie și de vinovăție.

Toți erau puși la încercare, indiferent de punctele lor forte innăscute. Deși era respectat de colegi pentru rezistența sa, Avigdor Neumann nu putea să se ascundă de sine însuși. Nu-și dădea nici el seama cum de nu cedase sub presiune. Găsea alinare în trăinicia credinței lui, dar nu putea explica cum reușise să-și păstreze echilibrul fizic și mental în condiții atât de dure.

În cele din urmă, a ajuns la concluzia că singura modalitate de a supraviețui era să se supună capriciilor sortii. Viața sau moartea lui erau prestabilite. Calvarul său era inevitabil, dar suportabil, dacă va putea să-i raționalizeze brutalitatea. Desigur, acest proces era incredibil de greu de suportat. Ca toată lumea, se gândea să renunțe.

Mâncarea devenise o preocupare de înțeles, dar tragic de puternică. Una dintre cele mai triste priveliști pe care le-au văzut tinerii în timp ce explorau cu precauție lagărul a fost cea a așa-numiților *Muselmänner*, deținuții în stadii avansate ale unei înfometări induse psihologic. Aceștia ajunseseră să vorbească neîncetat despre mâncare și să viseze la mâncărurile preferate până când ajungeau să fie copleșiți de propria obsesie.

Situația lor jalnică a fost rezumată în timpul procesului lui Adolf Eichmann din Israel, în 1961, de către dr. Aahron Beilin, medic evreu din Białystok, Polonia, care supraviețuise deoa-rece fusese recrutat ca asistent medical la Auschwitz-Birkenau.

Acesta a descris pierderea controlului, provocată de creșterea secreției de acizi digestivi, care însoțea mirosurile și gusturile imaginare:

Aceasta constituia prima etapă, și știam că, în decurs de o zi sau două, *Musselman* va intra în etapa a doua. Nu era o delimitare chiar atât de riguroasă, dar omul nu mai manifesta interes pentru mediul înconjurător și nu mai reacționa la ordine. Mișcărilor lui deveneau foarte lente, iar fața îi era încremenită ca o mască.

Nu mai avea control asupra intestinelor. Se ușura acolo unde se afla. Când stătea întins pe jos, nu se mai răsuca de pe o parte pe alta. Era un schelet cu picioarele umflate. Pentru că insistau să-i târască și pe acești oameni la apel, îi așezau cu forța lângă zid, cu mâinile deasupra capului și cu fața la zid. Erau niște scheleți cu fața cenușie, care se sprijineau de zid, clătănându-se înainte și înapoi.

Acestora li se curma în mod invariabil suferința, deși șansele ca moartea lor să fi înregistrată erau foarte mici. Birocrația nazistă începea să cedeze sub presiune. Documentația era incompletă, iar cifrele, greu de verificat. Se estimează că aproximativ 232 000 de tineri în vârstă de până la 18 ani au trecut prin Auschwitz-Birkenau. Dintre aceștia, 216 000 erau evrei, iar majoritatea nu depășeau vârsta de 15 ani.

Forța de muncă a sclavilor scădea tot mai mult, din cauza cererilor din zone mai îndepărtate ale Germaniei. Din acest motiv, adolescenții cu vârsta sub 15 ani erau trimiși la locuri de muncă mai apropiate, fie în cadrul complexului Auschwitz, fie în alte locuri externe, cum ar fi mina de cărbune Brzeszcze sau rafinăria de petrol din Trzebinia, un lagăr-satelit înființat la începutul lunii august 1944.

Deținuții, păziți de aproximativ 60 de SS-iști, au fost puși să lucreze la extinderea rafinăriei. Au săpat șanțuri, au turnat fundații, au instalat un sistem de canalizare și au construit șine de cale ferată. Era o muncă epuizantă, fără pauze, complicată de raidurile aeriene americane constante, ceea ce a impus crearea de adăposturi antiaeriene.

Având în vedere că întreprinderile industriale din apropiere, situate în Silezia Superioară, în principal oțelării și mine care produceau cărbune, plumb și zinc, funcționau la capacitate maximă, alți tineri adolescenți au fost repartizați la fermele agricole sau zootehnice, care ofereau oportunități pentru a scormoni pe ascuns prin gunoaie și a face rost de alimente și de alte obiecte care puteau fi oferite apoi la schimb.

Însă cele mai apreciate locuri de muncă rămâneau cele de la bucătărie, unde Zalman Leib Meisels, fiul unei personalități religioase proeminente, cunoscută drept „*Dayan* din Vác*”, a fost însărcinat cu transportul alimentelor și al mesajelor. Deși avea un post sigur la *Scheisskommando*, Dugo Leitner și-a îndreptat atenția spre ceea ce considera el că este cea mai bună asigurare de viață: un tatuaj; mulți dintre băieți nu au fost tatauți decât mult mai târziu pe parcursul detenției.

Porecla sub care era cunoscut se referea la sunetul făcut de un dop de plută atunci când este scos dintr-o sticlă. Se potriveau perfect cu caracterul lui vesel, chiar dacă el estompa granițele dintre încrederea în sine și nesăbuință. Prima lui mare înșelătorie ar fi putut să fie și ultima.

Pornind de la argumentul logic conform căruia tatuajul i-ar permite să fie repartizat la o muncă în exterior și să fie înregistrat la Crucea Roșie, Dugo a început să dea târcoale pe

* Vác este numele unui oraș din nordul Ungariei (n. red.).

lângă biroul de transport al lagărului, împreună cu alți câțiva băieți care aveau aceeași idee. A profitat de ceea ce credea că era marea lui șansă și s-a apropiat de un grup de bărbați aflați la intrarea în birou.

— Cine sunteți? i-a întrebat el cu un aer nevinovat.

— Suntem din Theresienstadt și am venit să ne luăm un număr ca să putem merge la muncă.

A fost îndrumat înăuntru, spre un funcționar cu o expresie plictisită, care l-a întrebat cum îl cheamă.

— Rinbeck, a răspuns băiatul, fără să stea prea mult pe gânduri.

A inventat o dată de naștere și alte detalii minore și, spre bucuria lui, i s-a tatuat pe antebrațul stâng numărul 14671.

Planul său avea ceea ce se putea dovedi a fi un defect fatal: nu luase în calcul vizita lui Josef Mengele la birou. Acesta și-a dat seama aproape imediat de șiretlic și a chemat gardienii. Dugo a primit ordin să se întoarcă la funcționarul pedepsit, care a estompat și a șters parțial tatuajul. Gardienii i-au bătut apoi cu sălbăticie pe Dugo și pe complicii săi. Știa cât de norocos fusese că nu-l spânzuraseră, așa că a îndurat pedeapsa până când i s-a permis să se ducă înapoi la baracă, clătînându-se pe picioare. Diminețile lui relativ lipsite de griji în care curăța latrinele nu i s-au părut niciodată mai atrăgătoare.